

Durmuş Hocaoğlu

Laisizm/Laikçilik ve “Kültür Savaşı”

Yeniçağ, “Analiz”, 08 Şubat 2008, Cuma., s.06
“Analiz” Sıra No: 621; 2008-012; Şubat-04

YENİÇAĞ

Şüphesiz bütün laiklerin laikliği bir “savaş” olarak telakkî ettiği söylenemez; fakat laiklik - Regis Debray’ın agresif tanımıyla “**iktidarı Tanrı’nın elinden almak**” olarak ifade edildiği üzere - dinin bir dünyevî otorite olarak radikal bir şekilde reddi demek olduğundan, netîce îtibariyle her ân için bir teyakkuz durumunda olmayı da ilzâm eder, bilhassa dinin sâdece şahsî bir mes’ele olduğu yönündeki iddia ve telkinleri reddeden mühim bir kitlenin bulunduğu bir cemiyette bu teyakkuz hâli daha da bir gerginlik kazanmaktadır ki bu da, *laikliğin tabiatında mündemiç (içkin, immanent) bir savaş kültürünün bulunması* demektir. Bu savaşın da, tabiatıyla her savaş gibi muhtelif türleri vardır: Fiilî sıcak savaş, yâni düpedüz harp gibi. Bilhassa laikliği hemen herşeyin – ülke bölünmesi de dâhil herşeyin - önüne koyan laisistler için işbu savaş hâli, Kant’ın bir tâbirini kullanacak olursak, “*her ân patlamasa bile her ân patlayacak gibi duran*” tipik bir “birinci dereceden kırmızı alarm” durumuna tekabül eder. Ancak bu savaşın başka türleri de vardır ki bunlar da bir “soğuk savaş” karakterindedir; laiklik karşıtı fikir ve yaşayış tarzlarını sürekli baskı altında tutmağa, anti-laikleri mümkün olduğu nisbette cemiyet içinde etisizleştirmeğe, cemiyetin ana arterlerinden uzak, periferilerinde kitlelemeğe mââtûf bir soğuk savaş ve bu soğuk savaş türlerini de umûmî bir nitelendirme olarak “Kültür Savaşı” adı altında toparlayabiliriz.

İşte bu noktada karşımıza “Kültür Savaşı” çıkmaktadır.

Nedir Kültür Savaşı?

Bu mevzûda, bugün ve Pazar günü, teknik bir terim olarak 1862-1871 arasında Prusya Krallığı Başbakanlığı, 1871-1890 arasında da bu göreve ilâveten İmparatorluk Şansölyeliği görevlerinde bulunan Otto Von Bismarck’ın, Şansölyeliği döneminde Almanya’da başlatmış olduğu ve 1871-1887 arasında süren siyâsî bir tatbîkate verdiği resmî isim olan Kültür Savaşı (Kulturkampf) hakkında *Yeniçağ*’da kaleme almış olduğum eski bir yazımı [“Kültür Savaşı ve Kültürel Gecik(tir)me”., *Yeniçağ*., 14.05.2004, Cuma] aktaracağım.

*

**

Bismarck’ın *Düşünceler ve Hâtıralar*’da [M.E.B. Yayınları., C: II., 1991, s.180-206] bizzat anlattığı bu siyâsetindeki asıl maksadı kavrayabilmek için, Hristiyan dünyasında mezhepler (Batılıların tâbiriyle “dinler”) ve hassaten Protestanizm ile Katolisizm arasındaki ihtilâflar ve çatışmalardan Kilise-Devlet, Klerikaller-Emperyaller çatışmalarına ve Batı’nın uzun yüzyıllarını alan Sekülerite / Sekülerizm ve Laisite / Laisizm hareketlerine kadar bir hayli şeyin hulâsa edilmesi gerekir; bu kadarını

okuyucudan talep etmeyeceğim. Ancak, yine de birçok şeye temas etmeden geçmeyi göze alarak çok muhtasar bir özet yapacak olursak, **Kulturkampf**'ın en önemli sonucunun, Alman toplumu içerisinde belirli bir yekûnu ve ağırlığı bulunan Katolik câmianın devlet gücü kullanılarak ve zora başvurularak etkisinin azaltılması ve hattâ büyük ölçüde *etkisizleştirilmesi* ve *ikincileştirilmesi* olduğunu söylemeliyiz.

Bütün protestanlıklar gibi Katolisizm'e karşı bir isyan ile ortaya çıkan ve ilk protestan hareketi olan Luterci Protestanizm'in ana vatani olması hasebiyle, tâ 16'ncı asırdan beri kısm-ı âzâmı itibâriyle Papalık'ın nüfuz alanı dışına çıkmış olmasına rağmen, yine de Almanya'da Katolik Kilisesi'ne bağlı, yani Papa'nın yanılmazlığı demek olan Ultramontanizm'e ve Papa'nın her iki dünyanın otoritesine de sâhip olma, yâni sâdece mü'minlerin âhiretlerini değil dünyalarını, siyâsetlerini de tâyin etme hakkı bulunduğunu öngören İki Kılıç Doktrini'ne (Unam Sanctam) îman etmiş bulunan Katolik bir büyük kitle ve fazladan olarak, Papa'ya bağlı Alman Katolik Kilisesi yanında, siyâseten örgütlenmiş Katoliklerin güçlü bir partileri de [Katolik Zentrum (Merkez) Partisi] vardı. Kuvvetli bir imparatorluk te'sis etmek isteyen Bismarck için bu vazıyyet, devletin Papalık'ın nüfuz alanından kurtulamamasından ve büyük devlet idealinin akamete uğramasından başka bir sonuç vermeyecekti. Bu maksatla, bu problemi çözmek için dışarıda Papalık ile giriştiği siyâsî mücâdelenin yanında içeride de Katolik vatandaşlara baskı uygulayarak onları etkisizleştirmeye çalışan Bismarck her ikisinde de hayli önemli muvaffakiyyetler elde etti.

“Kültür Savaşı”nın mîmârı
Otto von Bismarck (1815-1898)

(resim tarihi: 1884)

